

men haar ook leeren in de scholen, die praeter ecclesiam, buiten de kerk, zijn. De waarheid der uitspraken echter moet nagespeurd worden in de heilige boeken der kerk. Want iets anders is het de regelen der logische verbindingsen te kennen, iets anders de waarheid der uitspraken. Evenzoo staat het met de leer der definitio en divisio ⁴⁶⁾. Ook de getallen zijn niet ingesteld door de menschen, maar hebben hun onveranderlijke wetten, die door de schranderheid der onderzoekers zijn gevonden en door de wetenschap der wiskunde worden onderwezen. Wat eindelijk de filosofen betreft: alwat dezen naar waarheid en in overeenstemming met het Christelijk geloof gezegd hebben — en het zijn vooral de Platonici, die rijk zijn aan zulke uitspraken — moet hun, als onrechtmatigen bezitters, worden ontnomen en tot beter gebruik worden aangewend.

Saamvattend concludeert Augustinus, dat Godvreezende jongelingen zich niet zorgeloos aan de wetenschappen, die beoefend worden buiten de kerk van Christus, moeten wijden, maar ze verstandig en naarstig moeten onderscheiden naar den maatstaf, dien hij door zijn verdeling gegeven heeft⁴⁷⁾. Het ware en nuttige in de heidensche filosofie vergelijkt hij, gelijk reeds Origenes vóór hem gedaan had, met het goud en zilver, dat de Israëlieten bij hun vertrek uit Egypte, niet op eigen gezag, maar op Gods bevel van de heidenen meenamen en tot beter gebruik aanwendden; ook die artes liberales, welke dienstbaar kunnen zijn aan de waarheid, en die de heidenen als uit de goudmijnen van Gods voorzienigheid opgedolven, maar verkeerdelijk in dienst der afgoden gesteld hebben, moeten de Christenen hun ontnemen en aanwenden tot het juiste gebruik, namelijk tot de prediking van het evangelie.

De vraag rijst thans welke beteekenis Augustinus' beschouwingswijze van de artes liberales voor de cultuur heeft gehad. Duidelijk doet hij uitkomen, dat hij hun slechts propaedeutische waarde toekent. In zeker opzicht stemt hij daarin met nagenoeg de gansche oudheid overeen. Sinds Isocrates tusschen het standpunt van Plato, die alleen aan de filosofie waarde toekende, en de opvatting van de sophisten die alle heil alleen verwachtten van een algemeene ontwikkeling door middel der τέχναι, het compromis tot stand bracht